

Dosarul nr. 2ra-595/21

Prima instanță: Judecătoria Comrat, sediul Central (jud. V. Hudoba)

Instanța de apel: Curtea de Apel Comrat (jud. D. Fujenco, A. Mironov, L. Caraianu)

DECIZIE

23 iunie 2021

mun. Chișinău

Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit
al Curții Supreme de Justiție

în componența:

Președintele ședinței, judecătorul
judecătorii

Svetlana Filincova
Galina Stratulat
Iurie Bejenaru
Dumitru Mardari
Mariana Pitic

examinând recursurile declarate de Liudmila Ivarlac, reprezentată de avocatul Nicolai Jecov și Procuratura Generală a Republicii Moldova,

în cauza civilă, la cererea de chemare în judecată depusă de Liudmila Ivarlac împotriva Ministerului Justiției al Republicii Moldova, intervenient accesoriu Procuratura Generală a Republicii Moldova cu privire la repararea prejudiciului moral cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală și ale procuraturii,

împotriva deciziei din 23 decembrie 2020 a Curții de Apel Comrat, prin care au fost respinse apelurile declarate de Liudmila Ivarlac, reprezentată de avocatul Nicolai Jecov și Procuratura Generală a Republicii Moldova și apelul incident depus de Ministerul Justiției, fiind menținută hotărârea din 31 iulie 2020 a Judecătoriei Comrat, sediul Central,

constată:

La data de 28 februarie 2020, Liudmila Ivarlac a depus cerere de chemare în judecată împotriva Ministerului Justiției al Republicii Moldova, intervenient accesoriu Procuratura Generală a Republicii Moldova cu privire la repararea prejudiciului moral cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală și ale procuraturii.

În motivarea acțiunii reclamanta a indicat că la 15 mai 2015, de către organul de urmărire penală din cadrul Inspectoratului de Poliție Comrat a fost începută urmărirea penală pe faptul comiterii infracțiunii prevăzute de art. 191 alin. (2) lit. b), c), d) din

Codul penal. La 17 iulie 2015, dânsa a fost recunoscută în calitate de învinuit, fiindu-i incriminată comiterea infracțiunii prevăzute de art. 191 alin. (2) lit. b), c), d) din Codul penal și aplicată măsura preventivă obligarea de a nu părăsi țara pe un termen de 30 de zile.

A susținut că prin sentința din 04 mai 2018 a Judecătoriei Comrat, sediul Central, a fost achitată de comiterea infracțiunii prevăzute de art. 191 alin. (2) lit. b), c), d) din Codul penal, din motivul lipsei elementelor infracțiunii. Prin decizia din 25 februarie 2019, definitivă și irevocabilă, sentința primei instanțe a fost menținută.

Reclamanta a invocat că în urma efectuării ilegale a urmăririi penale în privința sa, i-au fost cauzate suferințe psihice considerabile, prejudiciul moral estimându-l în mărime de 200 000 de lei. Infracțiunea incriminată este una gravă, pentru care este prevăzută pedeapsă inclusiv cu închisoarea, circumstanță ce urmează a fi apreciată ca potențială amenințare pentru libertatea și inviolabilitatea persoanei. De asemenea, infracțiunea prevede pedeapsa complementară sub formă de privare de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate, fapt ce era important și esențial pentru ea, în condițiile în care a ocupat funcție de salariat ce deservea valori materiale.

A menționat că dosarul penal a fost examinat într-o perioadă îndelungată 15 mai 2015 – 25 februarie 2019, adică mai mult de 3,5 ani, perioadă în care a fost limitată în libertatea de deplasare și realizarea drepturilor sale. În total au avut loc 29 de ședințe de judecată, iar, participarea la dezbaterile judiciare a implicat cheltuieli materiale esențiale.

Liudmila Ivarlac a solicitat, în temeiul art. 3, 5, 6, 10 și 11 din Legea privind modul de reparare a prejudiciului cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală, ale procuraturii și ale instanțelor judecătorești nr. 1545 din 25 februarie 1998, încasarea din contul bugetului de stat a sumei de 200 000 de lei cu titlu de prejudiciu moral și a cheltuielilor de judecată.

Prin hotărârea din 31 iulie 2020 a Judecătoriei Comrat, sediul Central, acțiunea depusă de Liudmila Ivarlac a fost admisă parțial și s-a încasat din contul bugetului de stat prin intermediul Ministerului Justiției în beneficiul reclamantei suma de 10 000 de lei cu titlu de prejudiciu moral cauzat în urma aplicării ilegale a măsurii preventive sub formă de declarație de a nu părăsi țara și tragerii ilegale la răspundere penală. În rest, acțiunea a fost respinsă ca neîntemeiată.

La 07 august 2020 Liudmila Ivarlac, reprezentată de avocatul Nicolai Jecov, a declarat apel împotriva hotărârii primei instanțe, solicitând admiterea acestuia, casarea hotărârii în partea respingerii acțiunii și pronunțarea unei hotărâri noi, prin care acțiunea să fie admisă integral.

La 14 august 2020 Procuratura Generală a Republicii Moldova a declarat apel împotriva hotărârii din 31 iulie 2020 a Judecătoriei Comrat, sediul Central, solicitând admiterea acestuia, casarea hotărârii primei instanțe și pronunțarea unei hotărâri noi, prin care acțiunea să fie respinsă.

La 08 septembrie 2020 și Ministerul Justiției a declarat apel împotriva hotărârii primei instanțe, care însă, prin încheierea din 12 octombrie 2020 a Curții de Apel Comrat a fost restituit ca fiind depus în afara termenului legal, iar apelantul nu solicită repunerea în termen.

La 30 octombrie 2020 Ministerul Justiției a depus apel incident, solicitând admiterea apelului, casarea hotărârii primei instanțe în partea încasării sumei cu titlu de prejudiciu moral și pronunțarea unei noi hotărâri de respingere integrală a acțiunii.

Prin decizia din 23 decembrie 2020 a Curții de Apel Comrat, au fost respinse apelurile declarate de Liudmila Ivarlac, reprezentată de avocatul Nicolai Jecov și Procuratura Generală a Republicii Moldova și apelul incident depus de Ministerul Justiției, fiind fost menținută hotărârea din 31 iulie 2020 a Judecătoriei Comrat, sediul Central.

La data de 29 ianuarie 2021 Liudmila Ivarlac, reprezentată de avocatul Nicolai Jecov, a declarat recurs împotriva deciziei instanței de apel, solicitând admiterea recursului, casarea deciziei din 23 decembrie 2020 a Curții de Apel Comrat și a hotărârii din 31 iulie 2020 a Judecătoriei Comrat, sediul Central, cu pronunțarea unei hotărâri noi, prin care acțiunea să fie admisă integral.

În motivarea recursului s-a invocat că instanța de apel a încălcat normele de drept procedural, cauza fiind examinată în lipsa Liudmilei Ivarlac și a avocatului Nicolai Jecov.

A declarat că inițial, ședința de judecată de examinare a cererilor de apel a fost numită pentru 19 noiembrie 2020, însă, în legătură cu aflarea judecătorului în concediu medical, ședințele programate pentru 19 noiembrie 2020 și 03 decembrie 2020 au fost amânate. Conform materialelor cauzei, următoarea ședință a fost stabilită pentru 23 decembrie 2020, ora 09:30, însă, în citația primită de Liudmilei Ivarlac era indicată altă oră și anume 10:00. Potrivit procesului-verbal al ședinței de judecată din 23 decembrie 2020, ședința a început la 09:44 și s-a finisat la 09:53.

A menționat că instanțele de judecată întemeiat au ajuns la concluzia că, în urma acțiunilor ilicite ale organului de urmărire penală și ale procuraturii i-au fost cauzate suferințe psihice, însă, la aprecierea mărimii prejudiciului moral, nu s-a ținut cont de gravitatea suferințelor cauzate, suma de 10 000 de lei fiind inechitabilă.

La data de 09 martie 2021 și Procuratura Generală a declarat recurs împotriva deciziei instanței de apel, solicitând admiterea recursului, casarea integrală a deciziei din 23 decembrie 2020 a Curții de Apel Comrat și a hotărârii din 31 iulie 2020 a Judecătoriei Comrat, sediul Central, cu pronunțarea unei hotărâri noi, prin care acțiunea să fie respinsă.

În motivarea recursului, recurentul a invocat că instanța de apel a interpretat în mod eronat legea, precum și nu s-a pronunțat asupra tuturor motivelor invocate în apel.

A susținut că toate acțiunile organului de urmărire penală au fost întemeiate și legale, din care considerente pretențiile intimitei nu se încadrează în prevederile Legii nr. 1545 din 25 februarie 1998. Astfel, acțiunile procurorului precum înaintarea

învinuirii, aplicarea măsurii preventive sub formă de obligare de a nu părăsi țara pe un termen de 30 de zile și alte acțiuni procesuale, au fost condiționate de temeuri rezonabile că intimata a participat la săvârșirea infracțiunii, existând riscul eschivării ei de la urmărirea penală și împiedicarea stabilirii adevărului în cauza penală respectivă.

A indicat că, în cadrul urmăririi penale nu a fost emis niciun act procedural prin care să fie stabilite ca fiind ilegale acțiunile organului de urmărire penală și ale procuraturii, respectiv, acestea au fost în strictă conformitate cu prevederile legale și au fost îndreptate pentru cercetarea sub toate aspectele, completă și obiectivă a tuturor circumstanțelor cauzei penale.

Mai mult ca atât, consideră că însăși pronunțarea unei decizii de achitare prin sine constituie o satisfacție morală și echitabilă.

În conformitate cu art. 434 alin. (1) din Codul de procedură civilă, recursul se declară în termen de 2 luni de la data comunicării hotărârii sau deciziei integrale, dacă legea nu prevede altfel.

Curtea de Apel Comrat a pronunțat decizia contestată la data de 23 decembrie 2020.

Decizia motivată a instanței de apel a fost expediată în adresa părților la 18 ianuarie 2021, fiind recepționată de către Procuratura Generală la 21 ianuarie 2021 și de către Liudmila Ivarlac și avocatul Nicolai Jecov la 22 ianuarie 2021 (f.d. 168-171).

Astfel, recursurile declarate de către Liudmila Ivarlac la 29 ianuarie 2021 și Procuratura Generală la 09 martie 2021, sunt în termen.

La data de 05 martie 2021, copia recursului declarat de Liudmila Ivarlac a fost expediată în adresa intimaților Ministerul Justiției și Procuratura Generală (f.d. 208), iar, la data de 12 martie 2021 copia recursului declarat de Procuratura Generală a fost expediat în adresa Liudmilei Ivarlac și a Ministerului Justiției (f.d. 215-219), cu înștiințarea despre depunerea referinței.

La 25 martie 2021 Liudmila Ivarlac, reprezentată de avocatul Nicolai Jecov, a depus referință, prin care a solicitat respingerea recursului declarat de Procuratura Generală, cu menținerea deciziei instanței de apel în partea respingerii apelurilor depuse de Procuratura Generală și Ministerului Justiției.

Alte referințe nu au fost depuse.

În conformitate cu art. 440 alin. (2) Codul de procedură civilă, completul din 3 judecători prin încheierea din 02 iunie 2021 a considerat recursurile admisibile și a dispus examinarea fondului de un complet din 5 judecători.

În conformitate cu art. 444 Cod de procedură civilă, recursurile se examinează fără înștiințarea participanților la proces.

Studiind materialele dosarului în raport cu argumentele invocate în recursuri, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție consideră că recursurile urmează a fi admise cu casarea integrală a deciziei instanței de apel și trimiterea cauzei spre rejudecare în instanța de apel, din următoarele considerente.

În conformitate cu art. 445 alin. (1) lit. c) din Codul de procedură civilă, instanța de recurs, după ce judecă recursul, este în drept să admită recursul, să caseze integral decizia instanței de apel și să trimită cauza spre rejudecare în instanța de apel în toate cazurile în care eroarea judiciară nu poate fi corectată de către instanța de recurs.

Din materialele dosarului rezultă că, înaintând prezenta cerere de chemare în judecată, Liudmila Ivarlac a solicitat, în temeiul art. 3, 5, 6, 10 și 11 din Legea privind modul de reparare a prejudiciului cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală, ale procuraturii și ale instanțelor judecătorești nr. 1545 din 25 februarie 1998, încasarea din contul bugetului de stat a sumei de 200 000 de lei cu titlu de prejudiciu moral și a cheltuielilor de judecată.

Prima instanță, fiind investită cu judecarea prezentei cauze, a ajuns la concluzia temeiniciei parțiale acțiunii și a încasat din contul bugetului de stat prin intermediul Ministerului Justiției în beneficiul Liudmilei Ivarlac suma de 10 000 de lei cu titlu de prejudiciu moral cauzat în urma aplicării ilegale a măsurii preventive sub formă de declarație de a nu părăsi țara și tragerii ilegale la răspundere penală, în rest, acțiunea fiind respinsă ca neîntemeiată.

Ulterior, instanța de apel, fiind investită cu judecarea apelurilor declarate de Liudmila Ivarlac, reprezentată de avocatul Nicolai Jecov și Procuratura Generală a Republicii Moldova și a apelului incident depus de Ministerul Justiției, a ajuns la concluzia netemeinicii acestora, menținând hotărârea primei instanțe, pe care a considerat-o întemeiată și legală.

Pentru a decide astfel, instanțele ierarhic inferioare au constatat că dreptul Liudmilei Ivarlac la repararea prejudiciului moral în temeiul Legii privind modul de reparare a prejudiciului cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală, ale procuraturii și ale instanțelor judecătorești nr. 1545 din 25 februarie 1998, a apărut în urma aplicării ilegale a măsurii preventive sub formă de declarație de a nu părăsi țara și devenirii definitive și irevocabile a sentinței de achitare.

Astfel, instanțele de judecată au considerat că suma de 10 000 de lei este rezonabilă și întemeiată pentru a repara prejudiciul moral cauzat reclamantei în urma acțiunilor ilicite ale organelor de urmărire penală și ale procuraturii.

Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție, verificând legalitatea deciziei, a constatat că instanța de apel a încălcat normele de drept procedural.

În conformitate cu art. 432 alin. (3) lit. b) din Codul de procedură civilă, se consideră că normele de drept procedural sunt încălcate sau aplicate eronat în cazul în care cauza a fost judecată în absența unui participant la proces căruia nu i s-a comunicat locul, data și ora ședinței de judecată.

În conformitate cu art. 370 alin. (1) din Codul de procedură civilă, instanța de apel efectuează, în termen de până la 2 luni de la data emiterii încheierii de intentare a procedurii de apel, actele procedurale în vederea pregătirii cauzei pentru dezbateri în conformitate cu art. 185 și art. 186.

Astfel, în conformitate cu art. 185 și art. 186 din Codul de procedură civilă, instanța de apel expediază participanților la proces copii de pe cererea de apel și de pe înscrisurile care nu au fost prezentate primei instanțe și citează părțile și alți participanți la proces.

Conform art. 102 alin. (1) din Codul de procedură civilă, instanța înștiințează prin citație participanții la proces, martorii, experții, specialiștii și interpreții privitor la locul, data și ora ședinței de judecată sau la locul, data și ora efectuării unor acte de procedură.

Materialele cauzei atestă că prin încheierea din 12 octombrie 2020 a Curții de Apel Comrat, au fost acceptate spre examinare cererile de apel depuse de Liudmila Ivarlac, reprezentată de avocatul Nicolai Jecov și Procuratura Generală a Republicii Moldova (f.d. 107), iar, prin încheierea din 28 octombrie 2020 a stabilită ședința de judecată pentru data de 19 noiembrie 2020, ora 10:00 (f.d. 122-123).

Ședința de judecată din 19 noiembrie 2020, ora 10:00 nu a avut loc, din motivul aflării unui judecător în concediul medical, următoarea ședință fiind numită pentru 03 decembrie 2020, ora 08:30 (f.d. 158).

Potrivit informației anexate la dosar, ședința din 03 decembrie 2020 de asemenea nu a avut loc din motivul aflării unui judecător, inclus în completul de judecată investit cu examinarea cauzei, în concediul medical, judecarea apelurilor fiind numită pentru 23 decembrie 2020, *ora 09:30* (f.d. 144).

Însă, în citația expediată în adresa părților pentru ședința din 23 decembrie 2020, a fost indicată o altă oră și anume, *ora 10.00* (f.d. 145), citația fiind recepționată de către toți participanții la proces, inclusiv de către Liudmila Ivarlac și avocatul Jecov Nicolai (f.d. 146-149).

Conform procesului-verbal al ședinței de judecată din 23 decembrie 2020, *ședința a fost deschisă la ora 09:44 și a fost închisă la ora 09:53* (f.d. 151-152 verso).

La această ședință de judecată a fost prezent doar reprezentantul Procuraturii Generale a RM și a fost pronunțat dispozitivul deciziei din 23 decembrie 2020 a Curții de Apel Comrat, fiind respinse apelurile declarate de Liudmila Ivarlac, reprezentată de avocatul Nicolai Jecov și Procuratura Generală a Republicii Moldova și apelul incident depus de Ministerul Justiției, cu menținerea hotărârii din 31 iulie 2020 a Judecătoriei Comrat, sediul Central.

În cererea de recurs Liudmila Ivarlac, reprezentată de avocatul Nicolai Jecov, a invocat că instanța de apel a încălcat normele de drept procedural, cauza fiind examinată în lipsa recurenței și a reprezentantului acesteia, deoarece în citația primită era indicată altă oră și anume, ora 10:00.

Reieșind din circumstanțele enunțate și în contextul normelor de drept citate, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție conchide că, instanța de apel nu a respectat procedura citării legale a recurenței-apelante Liudmila Ivarlac, fapt care constituie o încălcare a dreptului la un proces echitabil prevăzut de art. 6 § 1 din Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale.

Or, art. 379 alin. (2) din Codul de procedură civilă acordă dreptul instanței de apel de a judeca apelul în lipsa apelantului sau intimatului, a reprezentanților acestora, precum și a unui alt participant la proces, doar în cazul în care aceștia sunt citați legal despre locul, data și ora ședinței.

Pe când la caz, apelurile au fost judecate până la ora indicată în citație, în absența Liudmillei Ivarlac și a reprezentantului acesteia, avocatul Nicolai Jecov.

Se reține că, unul din principiile procesului echitabil, rezultând din jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, este contradictorialitatea între părțile, care sunt parte a procesului. Pentru a răspunde exigențelor articolului enunțat, procedura în fața instanțelor judiciare trebuie să aibă un caracter contradictoriu, un concept similar celui al egalității armelor. Principiul contradictorialității presupune, în fond, posibilitatea pentru părțile în proces de a li se aduce la cunoștință toate dovezile invocate și observațiile formulate și de a face comentarii în legătură cu ele.

Respectarea principiului egalității armelor presupune că, fiecare parte trebuie să obțină o posibilitate rezonabilă de a-și prezenta cauza în condiții care să nu o plaseze într-o situație dezavantajată în raport cu adversarul său, astfel încât să se mențină un echilibru corect.

Dreptul la o procedură contradictorie implică dreptul unei părți în procesul civil de a lua cunoștință de observațiile sau explicațiile date de cealaltă parte, precum și a le discuta.

În conformitate cu art. 26 alin. (2) și (3) din Codul de procedură civilă, contradictorialitatea presupune organizarea procesului astfel încât părțile și ceilalți participanți la proces să aibă posibilitatea de a-și formula, argumenta și dovedi poziția în proces, de a alege modalitățile și mijloacele susținerii ei de sine stătător și independent de instanță, de alte organe și persoane, de a-și expune opinia asupra oricărei probleme de fapt și de drept care are legătură cu pricina dată judecării și de a-și expune punctul de vedere asupra inițiativelor instanței. Instanța care judecă pricina își păstrează imparțialitatea și obiectivitatea, creează condiții pentru exercitarea drepturilor participanților la proces, pentru cercetarea obiectivă a circumstanțelor reale ale cauzei.

Prin urmare, în condițiile în care participantul la proces a fost privat de dreptul de a participa la examinarea cauzei în ordine de apel, instanța de recurs conchide că nu constituie decât o îngrădire a dreptului acestora de a beneficia de un proces echitabil, cu respectarea principiilor procesului civil reglementate atât de legislația națională, cât și cea internațională.

Astfel, din considerentele menționate și deoarece eroarea judiciară în cauză nu poate fi corectată de către instanța de recurs, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție ajunge la concluzia de a admite recursurile, de a casa integral decizia instanței de apel și de a trimite cauza spre rejudecare în instanța de apel.

La rejudecare, instanța de apel urmează să țină cont de cele menționate și reexaminând cauza, să emită o decizie legală și întemeiată, respectând dreptul garantat

al părților la un proces echitabil.

În conformitate cu art. 445 alin. (1) lit. c) din Codul de procedură civilă, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție

decide:

Se admit recursurile declarate de Liudmila Ivarlac, reprezentată de avocatul Nicolai Jecov și Procuratura Generală a Republicii Moldova.

Se casează integral decizia din 23 decembrie 2020 a Curții de Apel Comrat, în cauza civilă, la cererea de chemare în judecată depusă de Liudmila Ivarlac împotriva Ministerului Justiției al Republicii Moldova, intervenient accesoriu Procuratura Generală a Republicii Moldova cu privire la repararea prejudiciului moral cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală și ale procuraturii, cu trimiterea cauzei spre rejudecare la Curtea de Apel Comrat, în alt complet de judecată.

Decizia nu se supune niciunei căi de atac.

Președintele ședinței,
judecătorul

Svetlana Filincova

judecătorii

Galina Stratulat

Iurie Bejenaru

Dumitru Mardari

Mariana Pitic